

Terugkeer van het hooibeestje in de Gelderse Poort

Evaluatie pilotexperiment herstel vlinderpopulatie in het rivierengebied

Wergroep Gelderse Poort

Colofon

Stichting Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort
www.geldersepoort.net

Terugkeer van het hooibeestje in de Gelderse Poort. Evaluatie pilotexperiment herstel vlinderpopulatie in het rivierengebied.

Deze rapportage is geschreven door Peter Hoppenbrouwers (Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort) en Kim Huskens (De Vlinderstichting). Waardevolle aanvullingen op deze evaluatie zijn gedaan door Bart Beekers (Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort) en Kars Veling (De Vlinderstichting). Kaartmateriaal werd geleverd door Staatsbosbeheer.

Januari 2016

Bewerking kaarten: Kim Huskens
Foto's: Bart Beekers, Beren van Duijn & Kim Huskens

Trefwoorden: hooibeestje, *Coenonympha pamphilus*, dagvlinders, herintroductie, Gelderse Poort, rivierengebied

©copyright 2016. Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort.
Met duidelijke bronvermelding mag alles uit dit rapport worden overgenomen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	5
1. Inleiding.....	7
1.1 Pilot herstel vlinderpopulatie.....	7
1.2 Achtergrond.....	8
1.3 Doelstelling.....	9
1.4 Organisatie.....	9
1.5 Leeswijzer.....	9
2. Uitvoering.....	11
2.1 Uitzetacties.....	11
2.2 Knelpunten.....	14
3. Monitoring en verspreiding.....	15
3.1 Verspreidingsonderzoek.....	15
3.2 Monitoring.....	16
4. Communicatie.....	19
5. Evaluatie.....	21
5.1 Uitzetlocatie Millingerwaard.....	22
5.2 Uitzetlocatie Groenlanden.....	23
5.3 Metapopulatie.....	25
5.4 Conclusies.....	25
6. Toekomstige ontwikkelingen en aanbevelingen.....	27
Dankwoord.....	29
Literatuur.....	31
Bijlagen.....	33
1 Zuidelijk deel van de Gelderse Poort.....	33
2 Verspreidingsgebied hooibeestje in de periode 2013 t/m 2015.....	34
3 Waarnemingen hooibeestje in 2013 t/m 2015.....	35
4 Waarnemingen hooibeestje in 2013 t/m 2015 en geschikte uitzetlocaties.....	36
5 Waarnemingen hooibeestje in 2013 t/m 2015 en geschikte uitzetlocaties.....	37
6 Aandacht in de media.....	38

Samenvatting

Door natuurontwikkeling is er in de Gelderse Poort een enorme hoeveelheid natuur bijgekomen. Veel soortgroepen waaronder libellen, sprinkhanen en vogels profiteren daar volop van. Dagvlinders lijken echter nauwelijks op de ontwikkelingen te reageren. De Flora & Faunawerkgroep Gelderse Poort, De Vlinderstichting en Staatsbosbeheer besloten de proef op de som nemen door te onderzoeken of een minder goede mobiliteit en/of kleine bronpopulaties van vlinders de oorzaken zijn van uitblijven van herkolonisatie. Om dit te onderzoeken is een pilotproject opgezet waarbij van 2013 t/m 2015 hooibeestjes uitgezet zijn in de Gelderse Poort. Er is voor het hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*) gekozen omdat het gebied erg geschikt lijkt, maar ze er toch niet meer voorkomen. Een soort die vroeger zeer algemeen voorkwam in het rivierengebied. Het gaat om een zeer lokale herintroductie, de soort is op veel plaatsen in Nederland nog aanwezig. Maar van deze soort bleef herkolonisatie in de Gelderse Poort uit na o.a. vorst in het vroege voorjaar van 1991 en perioden van hoogwater in 1993 en 1995.

Hiervoor is eerst een haalbaarheidsstudie en plan van aanpak gemaakt. De uitzetlocaties zijn van tevoren vastgesteld door middel van een GIS-analyse. Het bepalen van de exacte uitzetlocatie(s) binnen deze percelen is bepaald aan de hand van de opgedane kennis tijdens een literatuurstudie en de gebiedskennis van de Flora- en Faunawerkgroep. Dit betreft hoogwatervrije locaties (die maximaal één keer per vijf jaar overstromen) met een voorkeurshabitat van het hooibeestje. Hierop zijn er van 2013 tot en met 2015 op twee uitzetlocaties hooibeestjes uitgezet. De uitzetlocaties, De Groenlanden en de Millingerwaard (bijlage 2), waren zo gekozen om te voorkomen dat de deelpopulaties door toevallige omstandigheden als bijvoorbeeld hoogwater direct zouden uitdoven.

In de periode 2013 t/m 2015 zijn in de twee vliegpieken van het hooibeestje, zowel in het voorjaar als de zomer, vlinders uitgezet. De hiervoor uit te zetten hooibeestjes zijn gevangen en afkomstig van Vliegbasis Volkel. Er werden in 2013 70 en 88 dieren gevangen, in 2014 98 en 92 en in 2015 111 en 80. De dieren werden verdeeld over de Groenlanden en de Millingerwaard. In de Millingerwaard is gekozen voor een drietal deellocaties. Na inventarisatie en monitoring van de opbouwende (deel)populaties is gebleken dat het hooibeestje zich prima kan voortplanten in de Gelderse Poort. De uitzetlocaties voldoen aan de eisen van het hooibeestje en de soort heeft zich al verspreid buiten deze uitzetlocaties. In 2015, het derde jaar van bijplaatsing, werd het hooibeestje tot twee kilometer van de uitzetlocatie in de Groenlanden waargenomen. Op de Vlietberg, ten oosten van de Groenlanden, werd in 2015 een populatie van minimaal 13 individuen ontdekt. Het hooibeestje heeft hiermee bewezen binnen drie jaar zelfstandig een nieuwe deelpopulatie te kunnen opbouwen.

Middels deze studie blijkt dat het hooibeestje zich gemakkelijk kan voortplanten in de natuurontwikkelingsgebieden van de Gelderse Poort. Voor het hooibeestje, en mogelijk ook voor een aantal andere soorten dagvlinders, heeft natuurontwikkeling bijgedragen aan herstel van leefgebieden. De incidentele zwervers van de afgelopen jaren laten zien dat dit niet voldoende is gebleken voor een spontane, natuurlijke herkolonisatie. De zwervers tonen wel aan dat incidenteel afstanden van enkele kilometers worden afgelegd waarbij bermen, dijken en andere verbindingen

worden benut. Een goede bronpopulatie op de Nijmeegse stuwwal en omgeving ontbreekt echter, waardoor hooibeestjes minder de drang zullen hebben om te gaan zwerven.

Verbindingen tussen de uiterwaarden en de stuwwal functioneren het beste als ze lokale deelpopulaties hebben. Deze functioneren binnen de metapopulatie als refugia waar vandaan lokale extinctie (bijvoorbeeld door overstroming) kan worden opgevangen. Om dit te realiseren zal er aandacht moeten zijn voor gefaseerd beheer van (potentiële) bermen, dijkellingen en ecologische verbindingzones. In de ecologische verbindingzones kan dit leiden tot een duurzame aanwezigheid van (toekomstige) deelpopulaties die een belangrijk onderdeel vormen in de metapopulatie waarbij populaties op de stuwwal en populaties in de uiterwaarden met elkaar kunnen uitwisselen.

Het hooibeestje is gekozen als modelsoort binnen deze pilotstudie waarmee is aangetoond dat natuurontwikkelingsgebieden binnen de Gelderse Poort geschikt zijn voor deze dagvlinder. Vermoedelijk is dit ook het geval met een aantal andere regionaal en nationaal uitgestorven dagvlindersoorten, maar treed herstel niet op door vergelijkbare omstandigheden (gebrek aan bronpopulatie in combinatie met een mindere mobiliteit). Het verdient aandacht om hier in een bredere context over na te denken.

1. Inleiding

1.1 Pilot herstel vlinderpopulatie

De Flora & Faunawerkgroep Gelderse Poort, De Vlinderstichting en Staatsbosbeheer wilden de proef op de som nemen door te onderzoeken of een minder goede mobiliteit en/of kleine bronpopulaties van vlinders de oorzaken zijn van uitblijven van herkolonisatie. Om dit te onderzoeken is een pilotproject opgezet waarbij van 2013 t/m 2015 hooibeestjes uitgezet zijn in de Gelderse Poort. Er is voor het hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*) gekozen omdat het gebied erg geschikt lijkt, maar ze er toch niet meer voorkomen. Ook speelt mee dat het geen zeldzame soort is. Er zijn voldoende grote populaties in Nederland om dieren uit te betrekken.

Het hooibeestje kreeg in 1991 in heel Nederland een klap te verwerken als gevolg van een warm voorjaar, gevolgd door een vorstperiode eind april. Met als gevolg dat veel rupsen toen zijn gestorven waardoor de soort uit veel gebieden is verdwenen. Daarna kwamen daar in het rivierengebied nog de hoogwaters van 1993 en 1995 bij. De kleine populaties van het hooibeestje bleken hier niet tegen bestand, mede door het ontbreken van bronpopulaties binnendijks. Het is opmerkelijk dat een in Nederland algemeen voorkomende soort als het hooibeestje maar niet terugkeert. De vereiste habitat lijkt tegenwoordig meer dan ooit aanwezig en hoogwatervrije plekken maken herkolonisatie na hoogwater mogelijk. Ook liggen er natuurverbindingen tussen de uiterwaarden en de hogere gronden bij Nijmegen die uitwisseling mogelijk zouden moeten maken. Er zijn wel zwervende individuen gezien, maar herkolonisatie laat al meer dan twintig jaar op zich wachten. Mogelijke oorzaken zijn dat de soort minder mobiel is dan verwacht, gecombineerd met (te) kleine bronpopulaties die (te) geïsoleerd liggen.

Vooraf is een haalbaarheids- en literatuurstudie uitgevoerd waarin is gekeken naar de aanwezigheid van geschikt leefgebied en ervaringen met andere herintroducties (Beekers et al., 2013). Pas nadat het gebied daadwerkelijk geschikt bleek in de analyse en geschikte bronpopulaties waren gevonden, werd een ontheffing aangevraagd op Art. 75 Flora- en Faunawet. Nadat deze door het ministerie van EZ in april 2013 werd verleend, is de soort in 2013, en de twee daarop volgende jaren conform projectplan, uitgezet. Indien de dieren het redden en een gezonde populatie opbouwen, lijkt het ontbreken van de soort toch gelegen te hebben aan een minder goede mobiliteit in combinatie met (te) kleine bronpopulaties. De Gelderse Poort is dan wellicht voor meer soorten dagvlinders geschikt. Dit pilotexperiment kan tevens een goed model leveren voor andere, niet mobiele, zeldzaam geworden soorten dagvlinders.

Figuur 1: Ontwikkeld stroomdalgrasland in de Millingerwaard; geschikt leefgebied voor het hooibeestje dat is gekozen als één van de uitzetlocaties.

1.2 Achtergrond

Door natuurontwikkeling is er in de Gelderse Poort een enorme hoeveelheid natuur bijgekomen. Veel soortgroepen waaronder libellen, sprinkhanen en vogels profiteren daar volop van. De aantallen en de verspreiding van deze soorten nemen toe. Dagvlinders lijken echter nauwelijks op de ontwikkelingen te reageren.

Al voor de periode van natuurontwikkeling vanaf 1990 waren minimaal twaalf soorten dagvlinders uitgestorven in de Gelderse Poort, het rivierengebied tussen Arnhem, Nijmegen en het Duitse Emmerich. Hierbij behoren soorten als aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*) en bruine vuurvlinder (*Lycaena titryus*) die elders in Nederland nog voorkomen, maar ook soorten als groot geaderd witje (*Aporia crataegi*) en dambordje (*Melanargia galathea*) die uit Nederland zijn verdwenen (Kurstjens et al., 2004). Tot 1980 werden nog 45 soorten dagvlinders gezien langs de Rijntakken; twintig jaar later zijn dat er nog maar 35 (Kurstjens & Peters, 2012). Gelukkig zijn er ook dagvlinders die het wel goed doen in de Gelderse Poort. Dit zijn onder andere mobiele soorten zoals de koninginnenpage (*Papilio machaon*) die terug is van weggeweest. Ook dagvlinders die nooit volledig waren verdwenen hebben zich vanuit de restpopulaties weten uit te breiden. Voorbeelden hiervan zijn het bruin blauwtje (*Aricia agestis*) en zwartsprietdikkopje (*Thymelicus lineola*). Andere soorten waaronder het hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*) en lokaal het koevinkje (*Aphantopus hyperantus*) zijn in de aanloop (1990-1995) van de eerste natuurontwikkelingsgebieden verdwenen.

1.3 Doelstelling

Het eerste doel van de lokale herintroductie is onderzoeken of het rivierengebied weer geschikt is voor het hooibeestje. Mocht deze herintroductie slagen dan weten we dat het knelpunt bij het hooibeestje inderdaad in zijn mobiliteit ligt in combinatie met het ontbreken van geschikte bronpopulaties (Kurstjens & Peters, 2012).

Het tweede doel van de herintroductie is het opbouwen van stabiele populaties hooibeestje op de uitzetlocatie(s). Wij verwachten dat het hooibeestje zich van daaruit verder verspreidt. Met de hervestiging van het hooibeestje wordt het ecosysteem weer aangevuld met een soort die twintig jaar lang afwezig is geweest. Bovendien wordt daarmee licht geworpen op de sleutelfactor in het proces van uitdoving en hervestiging van metapopulaties van weinig mobiele dagvlinders als het hooibeestje en wellicht ook andere kritische dagvlindersoorten die van oudsher in het rivierengebied voorkwamen (Kurstjens et al., 2004).

1.4 Organisatie

Voor de uitvoering was er een projectteam samengesteld bestaande uit leden van de Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort (FFWGP), medewerkers van Staatsbosbeheer (SBB) en medewerkers van de Vlinderstichting (DVS). Al deze mensen zijn beroepsmatig werkzaam op het gebied van ecologie en natuurbeheer. Binnen het projectteam was de volgende rolverdeling afgesproken:

Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort draagt zorg voor het aanvragen van de ontheffing, vangen en uitzetten van het hooibeestje, educatie in de vorm van lezingen en excursies en hulp bij het monitoren van de uitgezette dieren.

Staatsbosbeheer is eigenaar en beheerder van de uitzetlocatie(s) en stelde haar terreinen ter beschikking.

De Vlinderstichting draagt zorg voor de monitoring door het uitzetten van een monitoringsroute. Bovendien wil de Vlinderstichting meedenken, meewerken en begeleiden van alle onderdelen van dit project (voorbereiding, uitvoering en communicatie).

1.5 Leeswijzer

Na de samenvatting en de inleiding wordt in hoofdstuk 2 de uitvoering van het pilotexperiment beschreven, waarna in hoofdstuk 3 de monitoring en verspreiding tijdens het experiment wordt besproken. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de communicatie rondom het project. In hoofdstuk 5 wordt de evaluatie besproken met daarop volgend in hoofdstuk 6 de toekomstige ontwikkelingen en aanbevelingen. Aansluitend volgt het dankwoord, de literatuurlijst en de bijlagen. In de bijlagen is het kaartmateriaal opgenomen.

2. Uitvoering

2.1 Uitzetacties

De dieren zijn in overeenstemming met Vliegbasis Volkel in het voorjaar (1^e generatie) en later in de zomer (2^e generatie) van 2013, 2014 en 2015 door een team van mensen weggevangen op het terrein van de vliegbasis onder professionele begeleiding van de Vogelwacht daar.

Voor deze locatie is gekozen, omdat de populatie van Vliegbasis Volkel de grootst bekende populatie bevat van het hooibeestje in Nederland. Op de vliegbasis ligt een vlinderroute in het kader van het Landelijk Meetnet Vlinders waarmee een vaste route elke week op dezelfde manier wordt geteld. Van alle vlinderroutes die in Nederland liggen werden op deze route de hoogste dichtheden geteld. Hierdoor is de invloed van het wegvangen zo gering mogelijk geweest. Bij het vangen is de focus gelegd op zwangere vrouwtjes, maar mannetjes mochten uiteraard niet ontbreken om de vrouwtjes te kunnen bevruchten.

Figuur 2: Eén van de schrale bloemrijke graslanden op Vliegbasis Volkel.

Er werd gevangen met vlindernetten, waarna de dieren individueel in potjes werden gehouden en in een koelbox werden vervoerd naar de uitzetlocaties. Door de koeling bleven de hooibeestjes rustig en werd beschadiging van de dieren voorkomen. Bij aankomst op de uitzetlocaties zijn de dieren tegen de schemering uitgezet. Hierdoor zijn ze niet direct gaan zwerven, maar gingen rustig op een plek zitten voor de overnachting. Verwacht werd dat de hooibeestjes in de ochtend langzaam op deze plek actief zouden worden en direct zwerfgedrag zoveel mogelijk werd voorkomen. De uitzetlocaties zijn van tevoren vastgesteld door middel van een GIS-analyse. Het bepalen van de

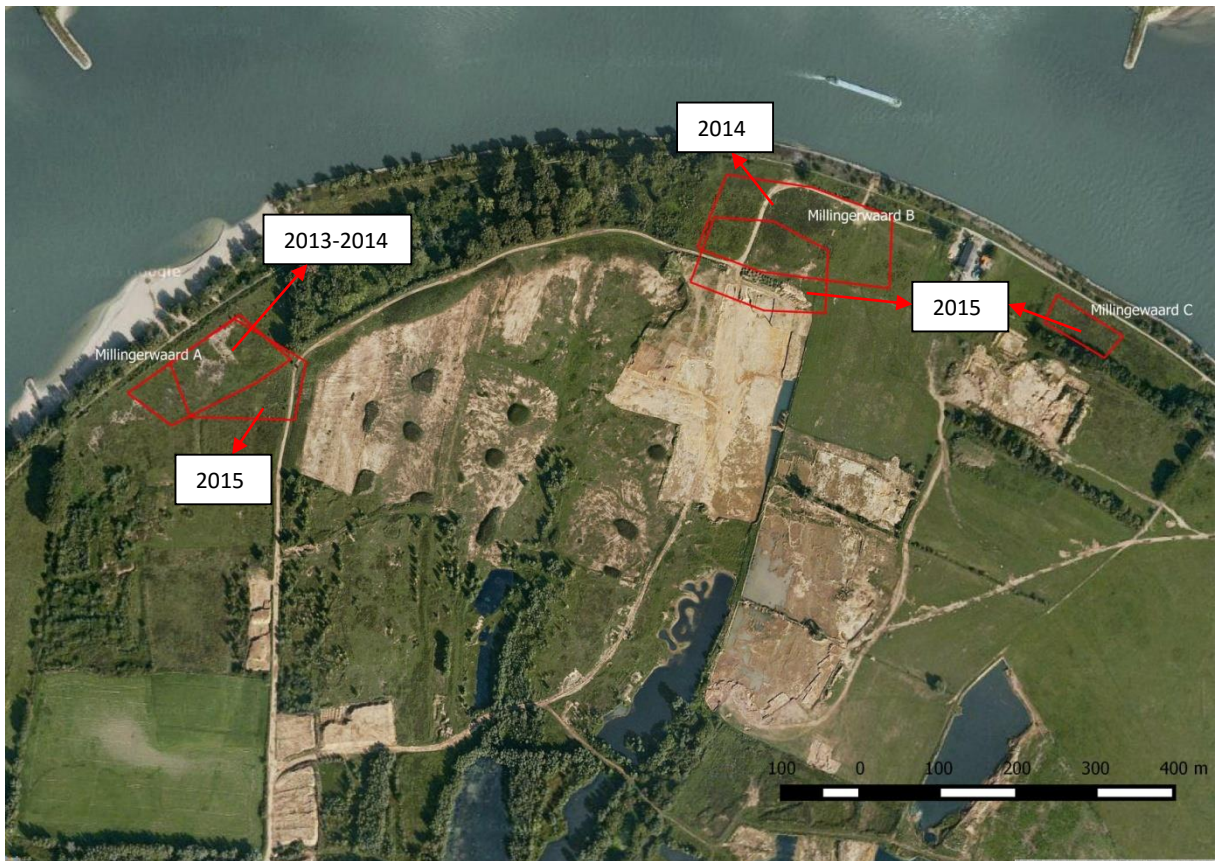
exacte uitzetlocatie(s) binnen deze percelen is bepaald aan de hand van de opgedane kennis tijdens een literatuurstudie en de gebiedskennis van de Flora- en Faunawerkgroep. Dit betreft hoogwatervrije locaties (die maximaal één keer per vijf jaar overstromen) met een voorkeurshabitat van het hooibeestje (bijlage 4 en 5).

Binnen de vooraf geselecteerde uitzetlocaties is gekozen voor plekken waarin kleine hoogteverschillen aanwezig zijn en er een voldoende open, zandige grasmat aanwezig is met voldoende nectarplanten en structuur in de vorm van struikjes voor de territoria van de mannetjes.

Figuur 3: Hooibeestje wordt tegen de schemer voorzichtig vanuit het potje op een takje gezet in een beschutte omgeving.

In 2013 werden zowel in de Groenlanden als de Millingerwaard dieren uitgezet op één plek. In 2014 waren dit dezelfde locaties met een extra deelgebied in de Millingerwaard. In 2015 werden op de uitzetplekken van 2014 dieren bijgeplaatst en werd een derde deelgebied in de Millingerwaard toegevoegd. Op alle vier de uitzetlocaties zijn minimaal twee generaties, een voorjaars- als een zomergeneratie, uitgezet. De vangsten op Vliegbasis Volkel en de voortplanting op de uitzetlocaties verliepen voorspoedig waardoor het mogelijk was om in de Millingerwaard uiteindelijk op drie plekken dieren uit te zetten. Hiervoor is gekozen omdat de Millingerwaard in tegenstelling tot de Groenlanden een gebied is dat kan overstromen, waardoor een spreiding in deelpopulaties een grotere kans op succes geeft op hervestiging na hoogwater. De uitzetlocaties zijn hieronder weergegeven. In tabel 1 zijn de aantallen uitgezette hooibeestjes per uitzetlocatie weergegeven.

Figuur 4: Uitzetlocaties in de Millingerwaard (rood omlijnd) in 2013 t/m 2015.

Figuur 5 : Uitzetlocaties in de Groenlanden (rood omlijnd) in 2013 t/m 2015.

Tabel 1: Aantallen hooibeestjes die zijn uitgezet op de verschillende uitzetlocaties in de Ooijpolder in 2013 t/m 2015.

	Groenlanden	Millingerwaard-A	Millingerwaard-B	Millingerwaard-C	Totaal
8-6-2013	35	35			70
9-8-2013	44	44			88
23-5-2014	32	32	34		98
29-8-2014	31	30	31		92
22-5-2015	39	16	16	40	111
7-8-2015	26	13	13	28	80

2.2 Knelpunten

Een te koud of te nat voorjaar kon ertoe leiden dat de aantallen hooibeestjes op de wegvanglocaties te laag waren om grote aantallen hiervan weg te vangen. In dat geval zouden er minder dieren per locatie gevangen worden en een deel van de dieren gevangen worden in andere gebieden dan Vliegbasis Volkel. Voorwaarde was dat deze andere gebieden wel zouden moeten beschikken over grote populaties hooibeestje. De Vlinderstichting beoordeelde per jaar welke gebieden hiervoor in aanmerking zouden komen. Uiteindelijk zijn er alleen hooibeestjes weggevangen bij Vliegbasis Volkel. Hier waren genoeg individuen aanwezig zodat niet uitgeweken hoefde te worden naar de Hoge Veluwe of andere gebieden

Om te voorkomen dat de opkomende populaties van de Groenlanden en Millingerwaard in de Gelderse Poort, die in 2013 zijn uitgezet door toevallige omstandigheden direct zouden uitdoven zijn er gedurende twee daaropvolgende jaren (2014 en 2015), zowel in het voorjaar als in de zomer, hooibeestjes uitgezet. Door in meerdere deelgebieden herhaaldelijk hooibeestjes uit te zetten is een goede basis gelegd voor de opbouw van een metapopulatie. Om deze metapopulatie nog sterker te maken is er in de uitzetperiode gekozen om in de Millingerwaard meerdere deelpopulaties op te bouwen. Dit om te voorkomen dat de startpopulatie door toevallige omstandigheden, zoals bijvoorbeeld overstroming, verdwijnt.

Het weer is een belangrijke factor bij het vangen en het uitzetten van vlinders. Dit zou mogelijk een knelpunt kunnen vormen wanneer er een lange periode van slecht weer zou aanhouden. Gelukkig was dit niet aan de orde. Tijdens alle zes de vangacties was het weer goed genoeg om voldoende hooibeestjes weg te vangen bij de bronpopulatie. Ook de perioden direct na de uitzettingen kenmerkten zich door een aantal dagen mooi vliegweer (afgezien van soms een regenachtige dag), dat ervoor zorgde dat de hooibeestjes goed hebben gevlogen op de uitzetlocaties en ruim de kans hebben gekregen om zich voort te planten.

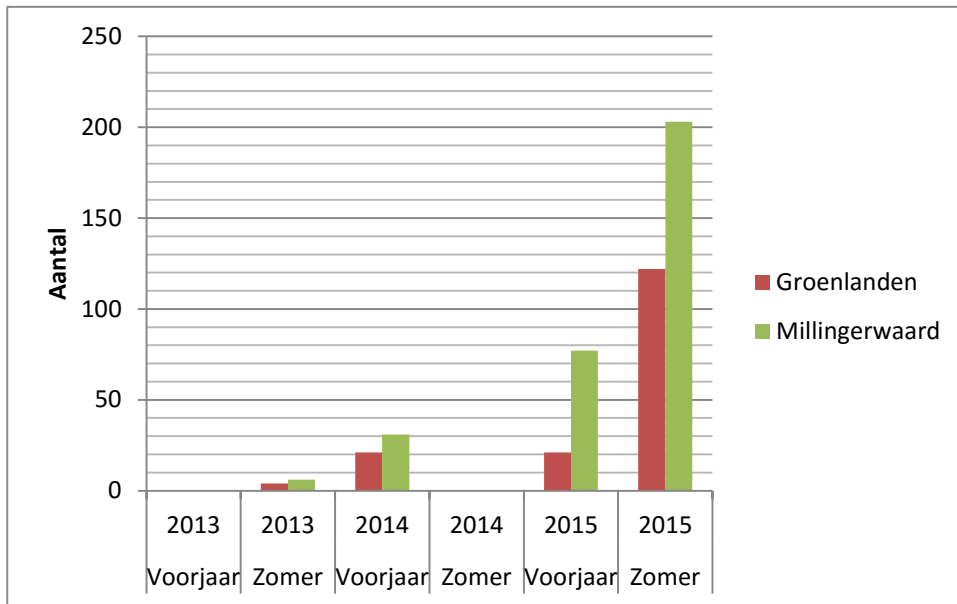
3. Monitoring en verspreiding

Het verloop van de ontwikkeling van de populatie(s) van het hooibeestje na het eerste uitzetten en de daarop volgende uitzettingen is en wordt gevolgd op een aantal manieren. Voor de verspreiding van de soort zijn gebiedsdekkende inventarisaties uitgevoerd en daarnaast is een monitoringsroute uitgezet om de ontwikkeling van de aantallen in de gaten te houden en op lange termijn een trend te kunnen berekenen van de soort.

3.1 Verspreidingsonderzoek

Om de verspreiding in de eerste jaren bij herintroductie nauwlettend in de gaten te houden heeft er voor elke nieuwe uitzetting een gebiedsdekkende inventarisatie plaatsgevonden op en in de buurt van de uitzetlocaties. Hierbij is het gebied vlakdekkend doorlopen (soms met meerdere mensen) en zijn de waarnemingen van hooibeestje zorgvuldig genoteerd met de precieze coördinaten. Daarnaast betreft het gebieden die voor een groot deel vrij toegankelijk zijn en in de vliegtijd dagelijks worden bezocht door natuurliefhebbers die hun waarnemingen doorgeven op bijvoorbeeld waarneming.nl. Nieuwe locaties of een verdere verspreiding rondom de uitzetlocaties werden hierdoor snel opgemerkt. Hierop is ingespeeld door ook die locaties goed te inventariseren. Verder is er, soms zonder aanleiding van een waarneming, in gebieden gekeken die in de analyse van potentieel geschikte gebieden voor dit project naar voren kwamen.

Door voor het loslaten een inventarisatie te doen is er een goed beeld gevormd van de aantallen hooibeestjes die nakomelingen zijn van de individuen die zijn uitgezet en dus zelfstandig groot zijn geworden op de uitzetlocaties. Hooibeestjes leven gemiddeld twee weken (Bos et al., 2006; Thomas & Lewington, 2010; Bink, 1992) en tussen de uitzetting van de voorjaarsgeneratie (mei/juni) en zomergeneratie (augustus) zaten ongeveer twee tot drie maanden, waardoor is uitgesloten dat individuen van de bijplaatsing nog in leven waren en in de tellingen zitten. In figuur 6 is een overzicht te zien van de aantallen van deze inventarisaties in zowel de Groenlanden als de Millingerwaard. In de zomer van 2014 heeft er in beide gebieden geen inventarisatie voor de bijplaatsing plaatsgevonden in verband met slecht weer. De andere inventarisaties hebben allen plaatsgevonden bij goed vliegweer.

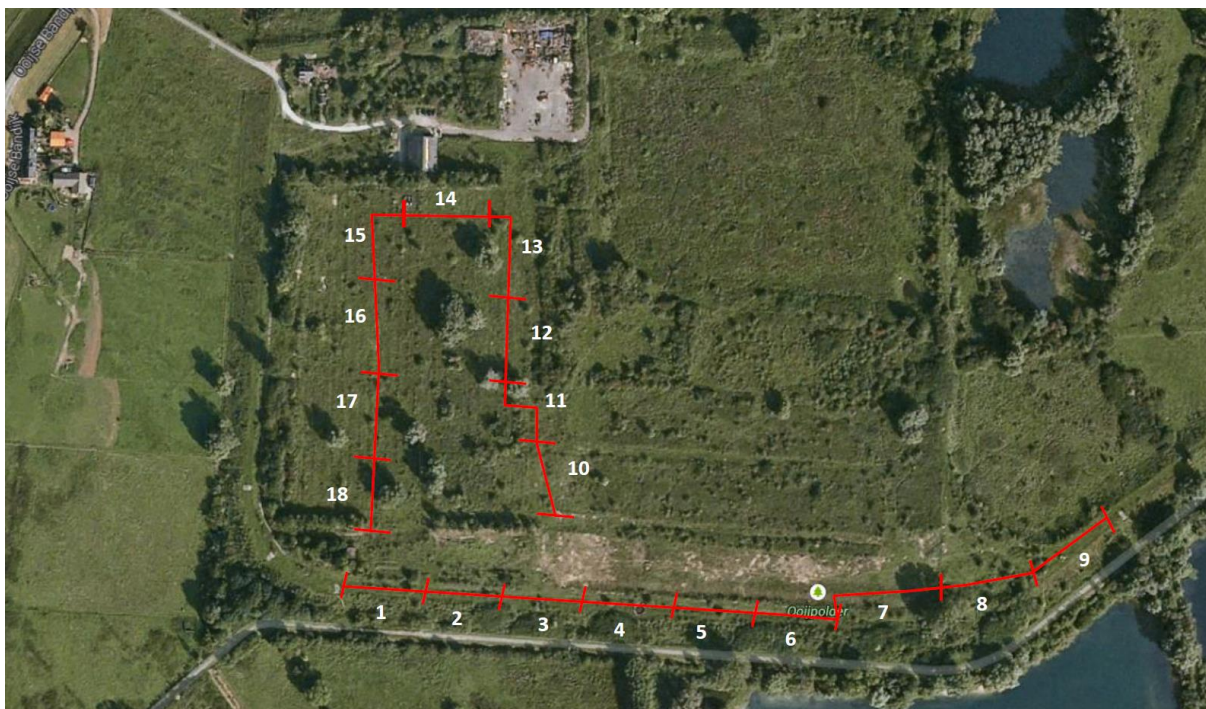
Figuur 6: De aantallen hooibeestjes die voor een volgende bijplaatsing zijn waargenomen tijdens de gebiedsdekkende inventarisatie. Dit zijn de nakomelingen van eerder uitgezette exemplaren. In het voorjaar van 2013 heeft de eerste uitzet plaatsgevonden en in de zomer van 2014 was het weer te slecht voor een goede inventarisatie. Door omstandigheden zijn in het voorjaar van 2015 de hooibeestjes in de Groenlanden niet volledig geteld.

3.2 Monitoring

Vooraf aan de uitzetting van de zomergeneratie in 2014 is er door De Vlinderstichting in het kader van het Landelijk Meetnet Vlinders een monitoringsroute uitgezet in de Groenlanden. Vanaf dat moment wordt er door twee enthousiaste vrijwilligers een vaste route gelopen waarop de aantallen hooibeestjes worden bijgehouden. De ligging van de route is aangegeven in figuur 7.

Het Landelijk Meetnet Vlinders is een samenwerking tussen De Vlinderstichting en het CBS dat jaarlijks de trends van de dagvlinders berekent. Het doel van het Landelijk Meetnet Vlinders is: actuele informatie verzamelen over de veranderingen in de vlinderstand in Nederland. Met meetnetten houden we de vinger aan de pols. De mogelijke oorzaken van veranderingen kunnen achterhaald worden. Daarom wordt verspreid over het hele land jaarlijks overal op dezelfde manier geteld (Van Swaay, C.A.M. e.a., 2011).

De monitoringsroute loopt pas sinds drie generaties (zomer 2014 en voorjaar en zomer 2015). De resultaten hiervan zijn nog te minimaal om hierover een uitspraak te doen en een trend te berekenen. Zelfs een voorzichtige trend is hierbij nog niet mogelijk. Wanneer de route over lange tijd wordt geteld, zullen er meer gegevens verzameld zijn en zal het na een aantal jaren mogelijk zijn om een trend te berekenen. Het bijkomstige voordeel van het uitzetten van een monitoringsroute in het Landelijk Meetnet Vlinders is dat de trend van het hooibeestje in de Gelderse Poort vergeleken kan worden met de landelijke trend. In tabel 2 zijn de aantallen van de hooibeestjes op de monitoringsroute te vinden.

Figuur 7: Ligging van de monitoringsroute in de Groenlanden (Paardenweide).

Tabel 2: Aantal waargenomen hooibeestjes op de monitoringsroute in de Groenlanden.

bezoekdatum	totaal	bezoekdatum	totaal
25-7-2014	5	4-6-2015	10
29-7-2014	14	10-6-2015	3
1-8-2014	13	17-6-2015	3
5-8-2014	25	12-8-2015	14
12-8-2014	9	19-8-2015	25
27-8-2014	7	9-9-2015	1
2-9-2014	1		
totaal 2014	74	totaal 2015	56

4. Communicatie

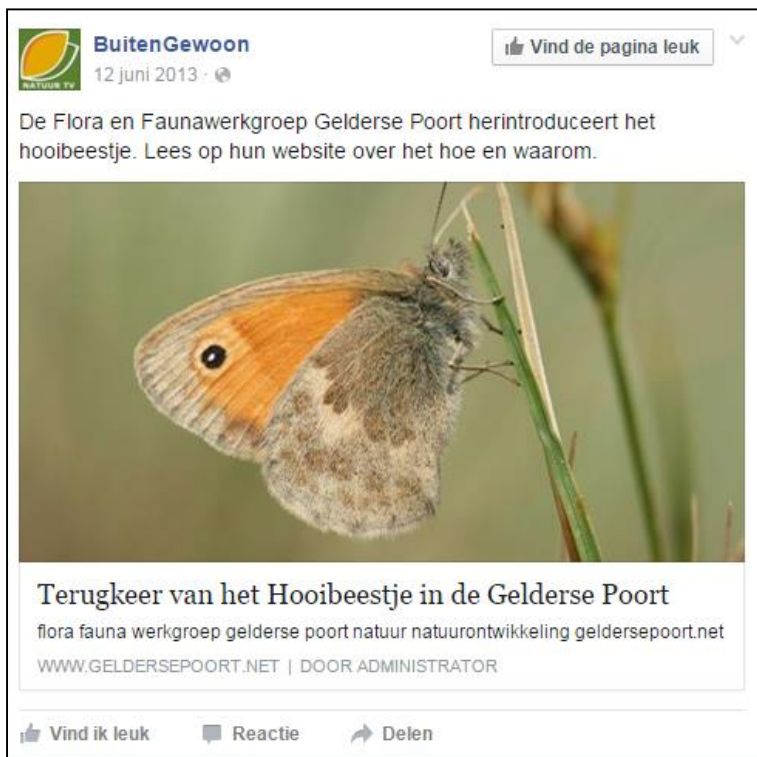
Een mededoel van dit project was om over dit project te communiceren naar het publiek en aandacht te vragen voor ecologische verbindingzones zoals bermen.

Vooraf zijn diverse natuur- en landschapsorganisaties in de Gelderse Poort, waaronder De Ploegdriever, ARK Natuurontwikkeling en Via Natura, geïnformeerd over het pilotproject. Zij reageerden positief.

Na de eerste uitzetting in mei 2013 heeft Beren van Duijn, als stageproject, de hooibeestjes de eerste dagen nauwlettend gevolgd. Hierdoor kon worden vastgelegd wat de vlinders precies deden na de uitzetting. Dit resulteerde in een artikel in het tijdschrift Vlinders (Beren et al., 2013). Een blad dat door De Vlinderstichting wordt uitgegeven (oplage 5500) en door veel natuurliefhebbers met in het bijzonder vlinderliefhebbers wordt gelezen. Er bleek al vrij snel dat mensen alert waren op de nieuwe soort in de Gelderse Poort gezien de waarnemingen die bijvoorbeeld op waarneming.nl binnen kwamen. Een belangrijk onderdeel in dit project om de verspreiding van de soort nauwlettend in de gaten te kunnen houden.

Verder werd er in diverse media, als De Gelderlander, Vroege Vogels van de VARA, Naturetoday (een site met nieuws uit de natuur) en Facebook (figuur 8), aandacht gegeven aan het project (bijlage 6). Ook diverse lokale websites maakten een korte melding over de uitzet van het hooibeestje.

Op de website van de Flora- en Faunawerkgroep (www.geldersepoort.net) wordt mede gecommuniceerd over het project. Hier worden onder andere artikelen, de haalbaarheidsstudie, tussentijdse resultaten en de eindevaluatie geplaatst.

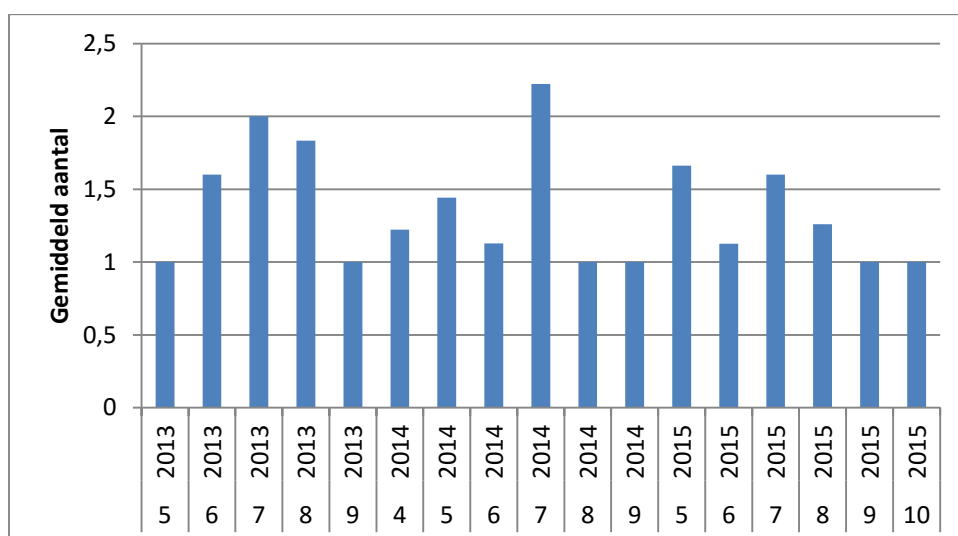
Figuur 8: Het tv-programma Buiten Gewoon maakte een melding op facebook.

5. Evaluatie

Het is gebleken dat het hooibeestje zich prima kan voortplanten in de Gelderse Poort. Al na de eerste uitzetting (voorjaar 2013) werd een ei-afzettend vrouwtje gezien (Beren et al., 2013). Ook in de daaropvolgende uitzettingen werden parende individuen en mogelijke ei-afzet waargenomen. Het aantal individuen die voor iedere uitzetting tijdens de vlakdekkende inventarisaties in stijgende aantallen werden waargenomen (figuur 6) zijn hét bewijs dat de Groenlanden en de Millingerwaard in de Ooijpolder prima voldoen aan de eisen van het hooibeestje. Het gaat hierbij om individuen die zich zelfstandig hebben voortgeplant; het hooibeestje leeft gemiddeld twee weken en de tijd tussen de generaties is ongeveer 2 tot 3 maanden. Dus de individuen die geteld zijn tijdens de vlakdekkende inventarisaties vlak voor de volgende bijplaatsing betroffen geen individuen van de vorige bijplaatsing. Niet alleen de aantallen zijn toegenomen in de afgelopen drie jaar, maar ook de verspreiding van de soort.

De tweede doelstelling van dit pilotexperiment is het opbouwen van stabiele (deel)populaties van het hooibeestje. Zoals verwacht heeft het hooibeestje zich zelfstandig verspreid vanuit de uitzetlocaties. Al na de eerste uitzetting in het voorjaar van 2013 werden individuen buiten de uitzetlocaties waargenomen. De verspreiding buiten de uitzetlocaties nam bij iedere uitzetting toe. In bijlage 3 is de verspreiding van het hooibeestje in 2013 t/m 2015 weergegeven met een markering van de uitzetlocaties.

Door uitzetting in een periode van drie jaar met ieder jaar twee generaties is er niet alleen een goede verspreiding in voorkomen ontstaan, maar ook in de vliegtijd. In figuur 9 is een overzicht te zien van de vliegtijd in de maanden van de bovengenoemde periode. Per maand is het gemiddelde aantal hooibeestjes te zien dat in die maand per dag is gezien. Er is goed te zien dat het hooibeestje zich in de tijd goed heeft verspreid en zo negatieve factoren als bijvoorbeeld een periode van slecht weer goed kan opvangen. In 2014 werd in de Groenlanden zelfs het allereerste hooibeestje van dat jaar in Nederland waargenomen.

Figuur 9: Vliegtijddiagram met het gemiddeld aantal per dag weergegeven per maand.

5.1 Uitzetlocatie Millingerwaard

In de Millingerwaard heeft het hooibeestje zich verder verspreid over de waard. Dit zijn veelal plekken die bij aanvang van het project niet aangemerkt waren als voorkeurs habitat van de soort. De habitatvoorkeur van het hooibeestje (figuur 11) die in de haalbaarheidsstudie zijn gebruikt zijn gebaseerd op een vegetatiekartering van 2007 en de gebiedskennis van de Flora- en Faunawerkgroep in het jaar van de studie, 2012. De Millingerwaard is een dynamisch gebied, waardoor de vegetatie voortdurend zal veranderen. Bovendien vindt er herinrichting plaats vanuit Ruimte voor de Rivier. Uit de verspreiding blijkt dat meer plekken in de Millingerwaard in de periode van 2013 t/m 2015 geschikt zijn gebleken voor het hooibeestje. In figuur 10 is de verspreiding van 2013 t/m 2015 weergegeven.

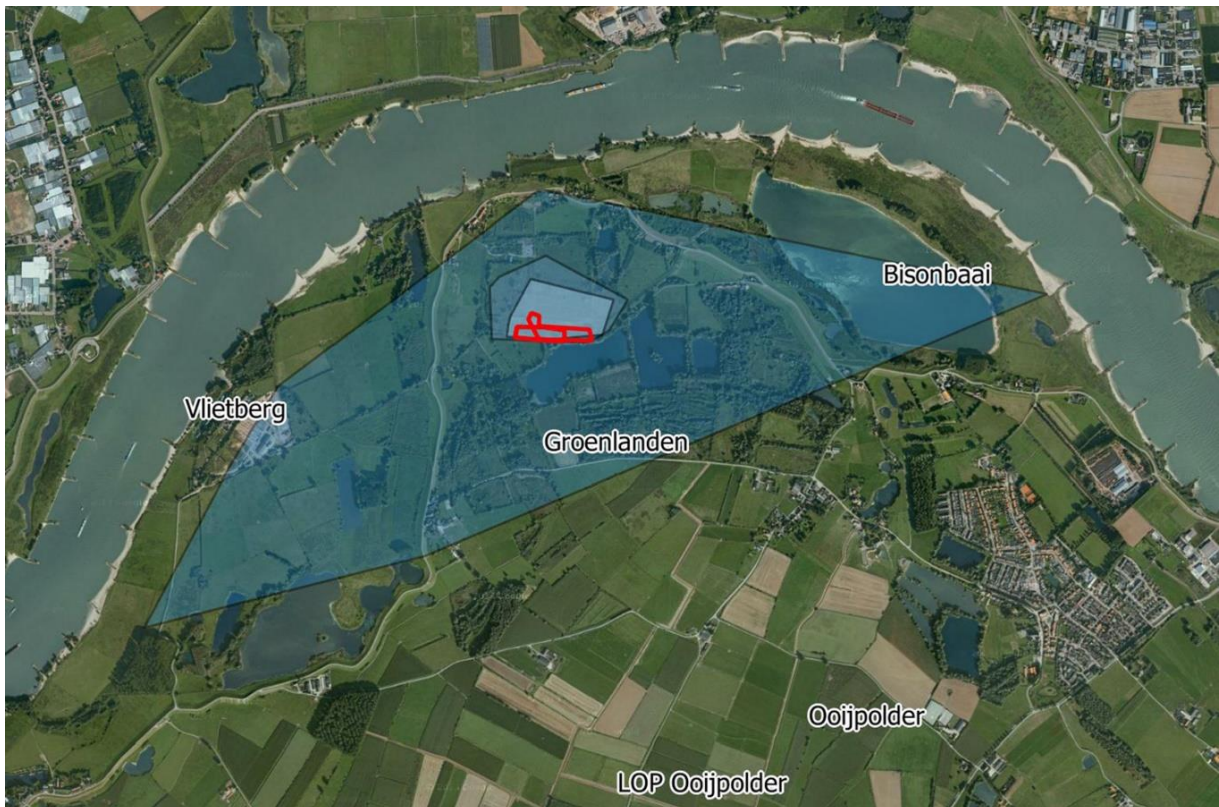
Figuur 10: Uitzetlocatie Millingerwaard, rood is uitzetlocatie, de verspreiding is weergegeven in lichtblauw (2013), blauw (2014) en donkerblauw (2015).

Figuur 11: Gele stippen zijn waargenomen hooibeestjes in de periode 2013 t/m 2015. Blauw zijn gebieden die maximaal 1 keer in de 5 jaar overstroom en zwart gearceerd zijn geschikte habitattypen gebaseerd op een vegetatiekartering van 2007 en gebiedskennis in 2012.

5.2 Uitzetlocatie Groenlanden

Ook in de Groenlanden heeft het hooibeestje zich buiten de uitzetplekken flink verspreid zowel in het gebied zelf als daarbuiten. Er is een individu waargenomen in het westelijk deel van de Stadswaard tegen Nijmegen aan en bij de Bisonbaai ten oosten van de Groenlanden (figuur 13). Beide waarnemingen liggen bijna twee kilometer van de uitzetlocatie verwijderd. Dat het hooibeestje redelijk mobiel is en afstanden van één tot twee kilometer kan afleggen is hiermee bewezen. Tijdens de haalbaarheidsstudie werd niet alleen de Groenlanden aangemerkt als uitzetlocatie, maar ook de Vlietberg, een overstromingsvrij gebied ten westen van de Groenlanden (figuur 12). Op de Vlietberg zijn uiteindelijk geen hooibeestjes uitgezet. Een van de belangrijkste redenen was om te zien of de soort zelfstandig nieuw gebied zou kunnen koloniseren. De verrassing was dan ook groot toen eind juli 2015 een vers individu in het gebied werd waargenomen. Omdat er op dat moment nog geen hooibeestjes waren waargenomen in de Groenlanden (tussen de vliegpieken in) en het dus waarschijnlijk geen zwerver kon zijn vanuit dat gebied, werd vermoed dat er al voortplanting had plaatsgevonden. Een telling in de zomergeneratie op 6 augustus met maar liefst 13 verschillende individuen duidt erop dat de soort zich hier zeker heeft gevestigd. In figuur 12 is de verspreiding van de periode 2013 t/m 2015 weergegeven.

Figuur 12: Uitzetlocatie hooibeestje Groenlanden, rood is uitzetlocatie, de verspreiding is weergegeven in lichtblauw (2013), blauw (2014) en donkerblauw (2015).

Figuur 13: Gele stippen zijn waargenomen hooibeestjes in de periode 2013 t/m 2015. Blauw zijn gebieden die maximaal één keer in de 5 jaar overstroom en zwart gearceerd zijn geschikte habitattypen gebaseerd op een vegetatiekartering van 2007 en gebiedskennis in 2012.

5.3 Metapopulatie

Op de verspreidingskaart (bijlage 12.3) is mooi te zien dat er uitwisseling plaatsvindt tussen de Groenlanden en de Vlietberg. De 'snelweg' tussen beide gebieden valt meteen op. Dit is een eerste herkolonisatie van nieuw leefgebied op spontane wijze. Een mooi voorbeeld van hoe een metapopulatie vorm krijgt met als uiteindelijk doel uitbreiden en instandhouding van een metapopulatiestructuur (Smulders et al., 2006). Een mooi resultaat van dit pilotexperiment.

De Millingerwaard is een uiterwaard die regelmatig overstroomt. De verdere verspreiding buiten de uitzetlocaties zal zijn naar gebieden waarvan wordt verwacht dat ze meer dan eens in de vijf jaar zullen overstromen en daarom is een goede bronpopulatie op de uitzetplekken (die maximaal één keer in de vijf jaar overstromen) belangrijk om de verspreiding na een overstroming op de lager gelegen delen te kunnen bewerkstelligen. Dat er tijdens de uitzetperiode is gekozen om de uitzetlocatie uit te breiden met twee andere uitzetlocaties in de Millingerwaard is daarom een verstandige keuze geweest. Hierdoor zijn er een drietal deelpopulaties ontstaan waardoor de kans op een herkolonisatie in de rest van het gebied succesvoller zal zijn na een overstroming en een metapopulatie behouden blijft. Bovendien is bij het verdwijnen van een deelpopulatie door toevallige omstandigheden, een spreiding in voorkomen belangrijk zodat een populatie zich gemakkelijker kan herstellen.

Dat er zo af en toe individuen zwerven vanaf de dichtstbijzijnde populaties op de stuwwal bij Nijmegen is een feit. Direct voor de eerste uitzetting op 8 juni werd in de Groenlanden op 19 mei 2013 een individu waargenomen. In juli 2014 werd een trekkend hooibeestje langs het Meertje (ten zuiden van Voedsel voor Natuur, bijlage 1) waargenomen in richting van de Ooijische Graaf. Deze incidentele zwervers hebben in de afgelopen 20 jaar niet kunnen leiden tot herkolonisatie. Met de opbouw van een metapopulatie hooibeestjes in de Ooijpolder zullen deze zwervers mogelijk wel soortgenoten tegenkomen waardoor er zo nu en dan uitwisseling zal plaatsvinden tussen de (kleine) populatie op de stuwwal en in de Ooijpolder en er een grotere genetische variatie ontstaat.

5.4 Conclusies

Middels deze studie blijkt dat het hooibeestje zich gemakkelijk kan voortplanten in de natuurontwikkelingsgebieden van de Gelderse Poort. Voor het hooibeestje, en mogelijk ook voor een aantal andere soorten dagvlinders, heeft natuurontwikkeling bijgedragen aan herstel van leefgebieden.

De incidentele zwervers van de afgelopen jaren laten zien dat dit niet voldoende is gebleken voor een spontane, natuurlijke herkolonisatie. De zwervers tonen wel aan dat incidenteel afstanden van enkele kilometers worden afgelegd waarbij bermen, dijken en andere verbindingen worden benut. Een goede bronpopulatie op de Nijmeegse stuwwal en omgeving ontbreekt waardoor hooibeestjes minder de drang zullen hebben om te gaan zwerven.

6. Toekomstige ontwikkelingen en aanbevelingen

De monitoringroute binnen het Landelijk Meetnet Vlinders is na het eerste jaar uitgezet. Vanaf het tweede jaar zijn de routes, van maximaal één kilometer lang, jaarlijks drie keer in de vliegtijd geteld; met twee generaties is dit zes keer per jaar. Na 2015 zal de monitoring doormiddel van de monitoringroute worden voortgezet.

Buiten de twee uitzetlocaties, De Groenlanden en Millingerwaard, zal in de komende jaren worden gekeken naar het wel of niet voorkomen van het hooibeestje. Het gebied van de Gelderse Poort is grotendeels vrij toegankelijk en het wordt door veel natuurliefhebbers bezocht die ons, als Flora- en Faunawerkgroep, kunnen helpen met de verspreiding van het hooibeestje te inventariseren. We hopen dat de soort zich verder zal verspreiden over het hele uiterwaardengebied en achterliggende poldergebied van de Gelderse Poort met uiteindelijke doel uitbreiding en instandhouding van een metapopulatie.

De resultaten van het project 'Terugkeer van het hooibeestje in de Gelders Poort – een pilotexperiment herstel vlinderpopulatie in het rivierengebied' zullen nader worden uitgewerkt tot een artikel in een ecologisch vakblad. Daarbij willen we ingaan op de betekenis van de resultaten voor het belang van aanwezige bronpopulaties binnen een metapopulatie.

Verbindingen tussen de uiterwaarden en de stuwwal functioneren het beste als ze - gezien de afstand van ca. 5 kilometer - lokale deelpopulaties hebben. Deze functioneren binnen de metapopulatie als refugia waar vandaan lokale extinctie (bijvoorbeeld door overstroming) kan worden opgevangen. Om dit te realiseren zal er aandacht moeten zijn voor gefaseerd beheer van (potentiele) bermen, dijkellingen en ecologische verbindingszones waardoor waardplanten en nectarplanten niet geheel worden weggemaaid of intensief begraasd en het hooibeestje en ook andere vlinders de kans krijgen om zich voort te planten. Zeker in de ecologische verbindingszones kan dit leiden tot een duurzame aanwezigheid van (toekomstige) deelpopulaties die een belangrijk onderdeel vormen in de metapopulatie waarbij populaties op de stuwwal en populaties in de uiterwaarden met elkaar kunnen uitwisselen.

Het hooibeestje is gekozen als modelsoort binnen deze pilotstudie waarmee is aangetoond dat natuurontwikkelingsgebieden binnen de Gelderse Poort geschikt zijn voor deze dagvlinder. Vermoedelijk is dit ook het geval met een aantal andere regionaal en nationaal uitgestorven dagvlindersoorten, maar treed herstel niet op door vergelijkbare omstandigheden (gebrek aan bronpopulatie in combinatie met een mindere mobiliteit). Het verdient aandacht om hier in een bredere context over na te denken.

Dankwoord

De Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort dankt Kars Veling van De Vlinderstichting (DVS) en Harry Woesthuis van Staatsbosbeheer (SBB) voor hun medewerking en het meedenken in de opzet van dit project. Henk Heijmans en Jan Staal (Vogelwacht Vliegbasis Volkel) worden hartelijk bedankt voor de medewerking op Vliegbasis Volkel. Veel dank aan Beren van Duijn voor zijn stageonderzoek en enthousiaste deelname. De twee vrijwilligers Niek Backus en Piet Abrahamse van het Landelijk Meetnet Vlinders worden bedankt voor het tellen van de monitoringroute in 2014 en 2015 en het vangen van het hooibeestje. Tenslotte worden de vrijwilligers van de Flora- en Faunawerkgroep: Douwe Schut, Iris Niemeijer en Vincent Sanders bedankt voor het meedenken in de opzet van dit project, het vangen en inventariseren van het hooibeestje.

Literatuur

Beekers, B., Huskens, K., Niemeijer, I., Veling, K. (2013). Terugkeer van het hooibeestje in de Gelderse Poort. Pilotexperiment herstel vlinderpopulatie in het rivierengebied. Flora & Faunawerkgroep Gelderse Poort & De Vlinderstichting.

Bink, F.A., 1992. Ecologische atlas van de dagvlinders van Noordwest-Europa. Schuyt & Co, Haarlem.

Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaay, C. v., & Wynhoff, I. (2006). De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). - Nederlandse Fauna 7. Leiden: Nationaal natuurhistorisch museum; Naturalis; KNNV Uitgeverij; European Invertebrate Survey - Nederland.

Duijn, B. van; Beekers, B.; Niemeijer, I. (2013): Blijvende terugkeer van het hooibeestje in de Gelderse Poort? - Vlinders 28 (4), 20-23

Kurstjens, G., Calle & B. Peters, 2004. Fauna in de Gelderse Poort en opzet voor een meetnet. Flora & Faunawerkgroep Gelderse Poort.

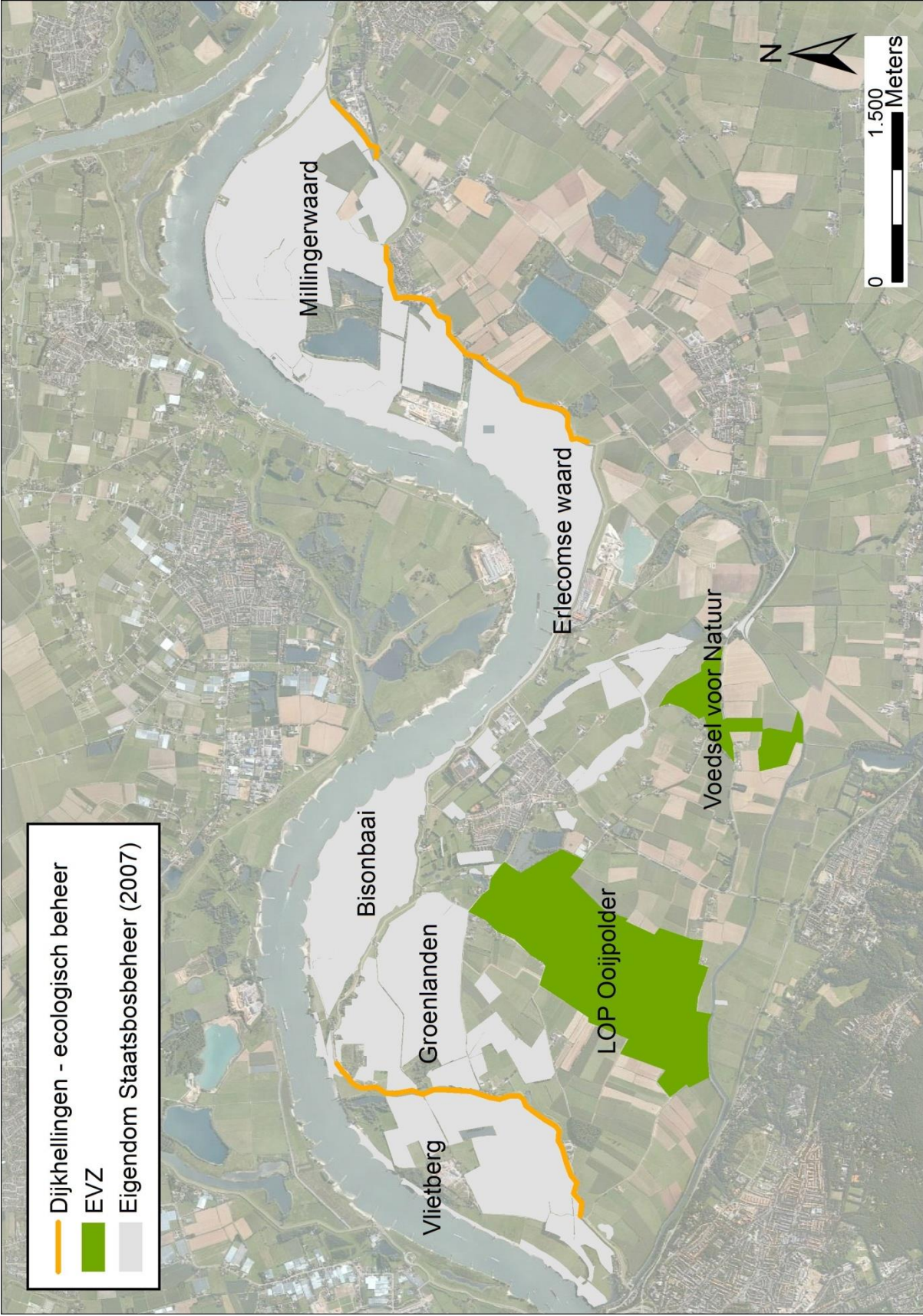
Kurstjens, G. & B. Peters, 2012. Rijn in Beeld, deel 1: Ecologische resultaten van 20 jaar natuurontwikkeling langs de Rijntakken. Projectgroep Rijn in Beeld. Kurstjens ecologisch adviesbureau, Beek-Ubbergen / Bureau Drift, Berg en Dal. p 136.

Smulders, M.J.M., P.F.P. Arens, H.A.H. Jansman, J. Buiteveld, G.W.T.A. Groot Bruinderink & H.P. Koelewijn, 2006. Herintroduceren van soorten, bijplaatsen of verplaatsen: een afwegingskader. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1390 PRI-Rapport 128. 69 blz.; 3 fig.; 54 ref.

Thomas, J.A. & R. Lewington, 2010. The butterflies of Britain & Ireland. Dorling Kindersley, London.

Bijlagen

1 Zuidelijk deel van de Gelderse Poort

2 Verspreidingsgebied hooibeestje in de periode 2013 t/m 2015

3 Waarnemingen hooibeestje in 2013 t/m 2015

4 Waarnemingen hooibeestje in 2013 t/m 2015 en geschikte uitzetlocaties

Blauw zijn gebieden in de Millingerwaard die max. 1 keer in de 5 jaar overstromen, zwart gearceerd zijn geschikte habitattypen gebaseerd op een vegetatiekartering van 2007 en gebiedskennis in 2012.

5 Waarnemingen hooibeestje in 2013 t/m 2015 en geschikte uitzetlocaties

Blauw zijn gebieden in de Groenlanden die max. 1 keer in de 5 jaar overstromen, zwart gearceerd zijn geschikte habitattypen gebaseerd op een vegetatiekartering van 2007 en gebiedskennis in 2012.

6 Aandacht in de media

Abonneren Digitale Krant Contact

Zoeken

de Gelderlander NEEM EEN ABONNEMENT

Home Algemeen Misdaad & 112 Sport Uit & Thuis Extra DGclub Familieberichten Webwinkel Service

Achterhoek Arnhem e.o. Betuwe De Vallei Liemers Maasland Maas en Waal Nijmegen e.o. Rivierenland Wijchen/Beuningen

Regio > Rijk van Nijmegen > Hooibeestje fladdert in de Gelderse Poort

Hooibeestje fladdert in de Gelderse Poort

17 juni 2013 | Laatste update: 17 juni, 10:27

1 REAGEER (4)

Foto: ANP

MILLINGEN - Om de kwijnende vlinderstand in de Millingerwaard en de Ooijpolder te herstellen worden de komende jaren duizenden hooibeestjes in dit deel van de Gelderse Poort uitgezet. Het valt biologen op dat er steeds minder dagvlinders in de natuurgebieden ten oosten van Nijmegen rondfladderen.

Een experiment moet uitwijzen of de vlinderstand blijvend herstelt als de diertjes dankzij mensenhand in de natuur worden teruggebracht.

Hooibeestje

Het hooibeestje is volgens kenners de perfecte kandidaat, omdat 'ie tegen een stootje kan.

Het experiment wordt uitgevoerd door de Vlinderstichting, Staatsbosbeheer en de Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort.

 Natuurgebied Millingen aan de Rijn Millingen aan de Rijn hooibeestje

Meest gelezen

- 1 Brug snelfietsroute Cuijk 3,3 miljoen duurder
- 2 Inspectie tikt Herstelhotel op de vingers
- 3 Ryanair schrapt 18 bestemmingen vanaf Weeze
- 4 Verdronken soldaat Mook krijgt noodbrug als monument
- 5 Scheepswerf Millingen te koop voor 1,75 miljoen

Bron: www.gelderlander.nl

N.B. op de foto staat een niet-Europese dagvlinder afgebeeld.

[Home](#) [Radio](#) [TV](#) [Actueel](#) [Foto's](#) [Tuinen](#) [Forum](#) [Nationale Vogel](#)[Nieuws](#) [Acties](#) [Video's](#) [Weetjes](#) [Fotoblog](#) [Nieuwsbrief](#) [Jaarquiz](#) [App](#)[Actueel](#) > [Nieuws](#) > [Nieuws detail](#)

Hooibeestje terug in de Gelderse Poort

vrijdag 14 juni 2013 09.09

Het hooibeestje kwam vroeger (voor 1990) in het hele land voor, maar kreeg toen een zware klap. In sommige delen van Nederland is hij sindsdien niet teruggekomen, onder andere in de Gelderse Poort. Daar is nu een proefproject gestart om deze vlinder terug te krijgen.

Spectaculair

De Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort is in samenwerking met De Vlinderstichting en Staatsbosbeheer, een experiment gestart voor dagvlinderherstel in de Gelderse Poort. Veel dieren en planten profiteren van natuurontwikkeling en laten een

spectaculair herstel zien.

Bericht uitgegeven door De Vlinderstichting

Lees verder op Natuurbericht.nl

Bron: www.vroegevogels.vara.nl

N.B. op de foto staat een bruin zandoogje afgebeeld.

Hooibeestje terug in de Gelderse Poort

De Vlinderstichting

14-jun-2013 - Het hooibeestje kwam vroeger (voor 1990) in het hele land voor, maar kreeg toen een zware klap. In sommige delen van Nederland is hij sindsdien niet teruggekomen, onder andere in de Gelderse Poort. Daar is nu een proefproject gestart om deze vlinder terug te krijgen.

De Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort is in samenwerking met De Vlinderstichting en Staatsbosbeheer, een experiment gestart voor dagvlinderherstel in de Gelderse Poort. Veel dieren en planten profiteren van natuurontwikkeling en laten een spectaculair herstel zien. Maar een aantal kenmerkende soorten deelt niet in dat succes. In de periode 2013-2015 worden mannetjes en vrouwtjes van het hooibeestje, een dagvlinder, uitgezet in de Groenlanden en de Millingerwaard. Beide gebieden zijn volgens vlinderexperts geschikt als leefgebied.

Afgelopen weekend was het zover en werden zeventig vlinders losgelaten. De dagen erna zijn er nog veel hooibeestjes in het terrein gezien. Ze hadden een natuurlijk gedrag, want mannetjes bezetten territoria en

Het hooibeestje is uitgezet in de Gelderse Poort (foto: Kim Huskens)

Een aantal van de uitgezette vrouwtjes legde een dag later al eitjes in de Groenlanden (foto: Beren van Duijn)

april waardoor veel rupsen stierven) en de extreme hoogwaters in 1993 en 1995. De al geslonken hooibeestjepopulaties in de uiterwaarden verdwenen toen volledig.

Herstel vanuit binnendijkse bronpopulaties zat er destijds niet meer in, omdat daar het doek eerder al gevallen was. Binnendijks waren weinig natuurgebieden overgebleven en de dijkhellingen en wegbermen werden destijds te intensief gemaaid voor vlinders. Tegenwoordig zijn de condities gelukkig verbeterd met bloemrijke dijkhellingen en bloemrijke natuurgebieden. Maar daarmee zijn de vlinders nog niet uit zichzelf terug. Het experiment wil nagaan of de reden voor het uitblijven van vlinderherstel gezocht moet worden in de geïsoleerde ligging van de Gelderse Poort en in de beperkte migratiekracht van de soort. Verloopt het experiment succesvol dan zal zich een nieuwe kernpopulatie ontwikkelen die als bron kan dienen voor gebieden elders in het rivierengebied. Het herintroductie-experiment en monitoringonderzoek wordt uitgevoerd door vrijwilligers. De komende jaren zal blijken of het hooibeestje, geholpen door de mens, toch weer vaste voet krijgt in de Gelderse Poort.

Een van de plekken waar in de Gelderse Poort hooibeestjes zijn uitgezet (foto: Simon Olk)

vrouwtjes zetten eitjes af. Het lijkt dus alsof ze zich in hun nieuwe leefgebied op hun gemak voelen. De keuze voor het hooibeestje ligt voor de hand omdat dit een vrij algemene vlinder is in grote delen van Nederland. Het is geen kritische soort die met fluwelen handschoentjes gehanteerd moet worden. Het hooibeestje kwam vroeger zeer algemeen voor in het rivierengebied, maar is na 1991-1992 verdwenen. Debet hieraan waren het ongebruikelijke voorjaar van 1991 (maart was uitzonderlijk warm met snelle rupsengroei, gevolgd door een vriesperiode eind

Tekst: Bart Beekers & Johan Bekhuis, Flora & Faunawerkgroep Gelderse Poort & Kars Veling, De Vlinderstichting
Foto's: Beren van Duijn, Simon Olk, Kim Huskens

